

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת קטי קטרין שטרית

4219/25/פ

הצעת חוק זכרון השואה והגבורה – יד ושם (תיקון – חיזוק הבקרה והפיקוח הפרלמנטרי), התשפ"ד–
2024

1. הוספת סעיף 3א בחוק זכרון השואה והגבורה – יד ושם, התשי"ג–1953¹ (להלן – החוק העיקרי), אחרי סעיף 3 יבוא:

"יד ושם – גוף 3א. יד ושם הוא גוף מבוקר כמשמעותו בחוק מבקר מבוקר המדינה, התשי"ח–1958 [נוסח משולב]²."

2. הוספת סעיף 7א בחוק העיקרי, אחרי סעיף 7 יבוא:

"דיווח לכנסת 7א. יד ושם יגיש לוועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת (להלן – הוועדה), לא יאוחר מיום 30 באפריל מדי שנה, דוח פעילות שנתי ודוח כספי שנתי; הוועדה תקיים דיון בעיקרי הדוחות האמורים לאחר הגשתם."

דברי הסבר

יד ושם – רשות זכרון השואה והגבורה – הוקם מכוח חוק זכרון השואה והגבורה – יד ושם, התשי"ג–1953 (להלן – החוק). החוק נחקק חמש שנים לאחר הקמת המדינה ופחות מעשור לאחר תום מלחמת העולם השנייה, שבמהלכה התחוללה שואת יהודי אירופה וצפון אפריקה.

פעילותו של יד ושם, כמוסד הלאומי המרכזי להנצחת הזיכרון של זוועות השואה ושל מעשי הגבורה של יהודים ושל לא-יהודים שהתבצעו במהלכה, התרחבה מאוד במהלך עשרות השנים האחרונות, וכיום היא כוללת הפעלת מוזיאון; איסוף עדויות כתובות ומצלמות של ניצולי שואה, מסמכים, צילומים וסרטים, וכן ניהול מאגרי מידע והפעלת ארכיון; עריכת מחקרים ופרסומם במסגרת המכון הבין-לאומי לחקר השואה; עריכת כנסים מדעיים בין-לאומיים; עריכת טקסי זיכרון לציון יום זיכרון השואה

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 144.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

והגבורה; הפעלת תוכניות שונות בבית הספר הבין-לאומי להוראת השואה, ועוד. לאור כל האמור לעיל, ליד ושם יש תפקיד מרכזי בשימור זכר השואה, שלו חשיבות רבה בעולם בכלל ובחברה הישראלית בפרט. לאור חשיבותה והיקפה הרחב של פעילות יד ושם, וכן לנוכח היותו תאגיד שהוקם בחוק, בהיקף גודלו המשמעותי של תקציבו השנתי השוטף (כ-200 מיליון ש"ח בשנה נכון לשנת 2019) והמספר הגדול יחסית של עובדיו (כ-550 עובדים וכ-250 מדריכים נכון לשנת 2019), ראוי לקיים עליו פיקוח פרלמנטרי שיטתי ותקופתי.

כיום החוק אינו כולל פיקוח פרלמנטרי על פעילותו של יד ושם, ובשנים האחרונות נערכו רק שלושה דיונים בעניינו בוועדות הכנסת השונות. כמו כן, בסבב הביקורת שערך מבקר המדינה ביד ושם בשנים 2019–2020 נמצאו ממצאים שמדגישים את הצורך בפיקוח פרלמנטרי עליו, וביניהם גירעון משמעותי בתקציבו אשר צפוי להעמיק, התבססותו על מספר קטן של תורמים גדולים וכן ליקויים בתיעוד, בקטלוג ובשימור של פריטים בארכיון ובמוזיאון. בהקשר זה יצוין כי אף שמבקר המדינה ערך ביקורת על יד ושם, והתאגיד מנוי ברשימת הגופים המבוקרים על ידי משרד מבקר המדינה, הוא אינו מוגדר בחוק כגוף מבוקר.

לנוכח האמור הצעת חוק זו מבקשת לקבוע מסגרת לפיקוח פרלמנטרי שיטתי ותקופתי על יד ושם – הן על ידי מבקר המדינה הן על ידי הכנסת. ראשית, מוצע להוסיף לחוק סעיף שיקבע באופן מפורש כי יד ושם הוא גוף מבוקר כהגדרתו בחוק מבקר המדינה התשי"ח–1958 [נוסח משולב], זאת בדומה לנוסח הקיים ברוב החוקים שמכוחם הוקמו תאגידים. שנית, מוצע לקבוע כי יד ושם יגיש מדי שנה דוח פעילות שנתי ודוח כספי שנתי לוועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת, וכן כי לאחר הגשתם תקיים הוועדה דיון בעיקרי הדוחות.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ב בשבט התשפ"ד (22.01.2024)